

چهاردهمین همایش سالانه سرگروه‌های تاریخ
اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی در اردیبهشت ماه ۱۳۹۱

بردسکن، دیار دیرینه‌های ماندگار

سکینه رمضان پور

دبیر تاریخ. ناحیه ۳ مشهد مقدس

همایش، به طرف روستای تاریخی کشمیر حرکت کردیم. مراسم آغازین برنامه‌ها از این روستا شروع شد. در «علی آباد کشمیر» از اتوبوس‌ها پیاده و با استقبال گرم و شایان توجه مسئولین و مردم عزیز و برگزار کنندگان همایش روبه‌رو شدیم. ابتدای ورود به محوطه برج عظیم علی آباد کشمیر، در دو ردیف دخترکان خردسال با لباس‌های زیبای محلی و گل‌هایی در دستان کوچک و مهربانشان، استقبال باشکوه و در خور احترامی از ما کردند.

حسینی، نویسنده «تاریخ بردسکن، با نگاهی ویژه به ترشیز» مهم‌ترین عوامل مؤثر در تغییر ریشه اصلی نام شهر را جنگ‌ها و حوادث طبیعی می‌داند. پوشش، پشته، پشته، پشته، پشته، پشته ویشناسیه، پشته گشتاسب، پشته‌های گشتاسبان، پشته ویشناسبان، ولایت پشته، پشته نیشابور، پشته العرب، کشمر، کشمار، کشمر، کشم، ترشیش، طروشیز، ترسیز، ترشاش، ترشیش، ترسیس، طریش، طریش، طرشیت، ترشیز، بردمسکن، دست برکن، بردسکن و برداسکن نام‌هایی است که برای این منطقه ذکر شده است. درباره این اسامی و وجه تسمیه آنها نیز نظرات گوناگونی وجود دارد.

حضور ما در روستای علی آباد کشمیر برای بازدید از بنای باشکوه «مناره علی آباد یا برج کشمار» بود که یکی از آثار ملی این منطقه است. این برج عظیم عظمت آسمان را شکافته، نگاه بینندگان را راهی دوردست‌ها می‌کرد. هیبتی عظیم، نقش و پردازش پرپیچ و خم و در عین حال موزون و بسیار لطیف، چشم‌ها را خیره می‌کرد. این عظمت تاریخی با داستان مردانی بنا شده است که مردانه نیز زندگی را بدرود گفتند. اندیشه‌ام به راه جویندگانی بود که به خوش بختی نرسیدند، اما این بخشندگان هنری که نیروهای درونی و معرفتی خویش را تا این زمان در سکوتی مطلق به ما بخشیدند، به خوش بختی رسیدند. هرچه در وصف این بنا بگویم اندک است.

«این بنای باشکوه در ۱۲ کیلومتری شمال شرقی بردسکن واقع شده است و در ۵ کیلومتری شمال جاده بردسکن به کاشمر نمایان است. برج کشمار روی قلعه‌ای به نام کوشک

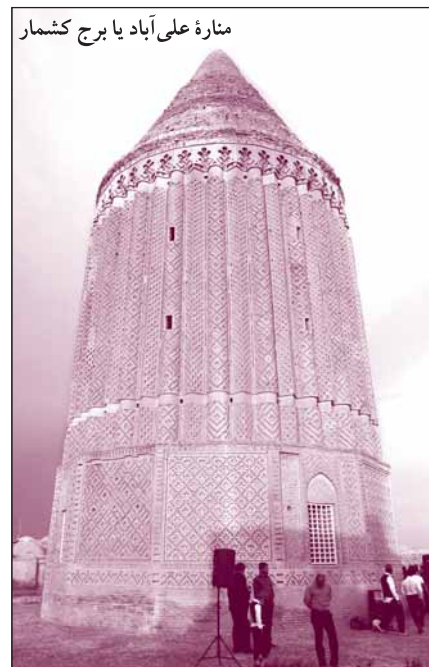
با تلاش و زحمات بی‌وقفه و در خور ستایش گروه تاریخ سازمان آموزش و پرورش خراسان رضوی، بار دیگر همایش سالانه سرگروه‌های تاریخ، در چهاردهمین سالگرد خود، این بار در سال ۱۳۹۱ در بردسکن، دیار دیرینه‌های ماندگار، شکل گرفت.

محورهای اصلی این همایش عبارت بود از:

- تبیین مسیر حرکت حضرت امام رضا(ع) از مدینه به مرو
- سند تحول بنیادین و نقش آن در تبیین هویت ایرانی - اسلامی
- کاربرد و نقش فناوری‌های نوین در تدریس تاریخ
- نقد و بررسی محتوای کتاب‌های تاریخ دوره متوسطه
- بردسکن در گذر زمان و نقش آن در تحولات تاریخی شرق ایران
- اوضاع سیاسی - اجتماعی بردسکن (مردم‌شناسی، اقوام)
- شناخت مفاخر علمی، ادبی و هنری بردسکن

ساعت ۱۴ روز چهارشنبه ۲۷ اردیبهشت سال ۱۳۹۱، از مقابل ساختمان سازمان آموزش و پرورش خراسان، با یک ساعت تأخیر، به طرف شهرستان بردسکن راهی شدیم.

بارندگی نسبتاً شدید بود. به هر حال، حدود ساعت ۱۹ به سلامت به شهرستان بردسکن رسیدیم. بلافاصله طبق دستور و برنامه دست‌اندرکاران

مناره علی آباد یا برج کشمار

ساخته شده است. قدمت این منطقه به دوره کیانیان و اشکانیان می‌رسد. اعتقاد بر این است که این برج مقبره بوده و به همین خاطر، به مقبره کشمار نیز معروف شده است. اینکه مقبره چه شخصیتی است، به خوبی مشخص نیست. معلوم نیست آیا به یاد بود زرتشت یا طغرل سلجوقی ساخته شده است یا یادبود نبوده و مقبره یکی از این افراد بوده است؟ ۱۸ متر ارتفاع دارد. محیط خارجی آن ۴۲ متر و محیط داخلی آن ۲۱ متر است. نمای خارجی بنا پوششی مخروطی خارجی و سقف داخلی گنبدی به شکل عرق‌چین دارد. این دو گنبد از بخش میانی به هم متصل‌اند. در مرکز این پوشش‌ها دو روزنه تعبیه شده است برای روشنایی و تخلیه هوا. پوشش دوم بسیار بلندتر از پوشش اول است و ارتفاع آن ۵ متر بالاتر. این بنا دوجداره است و از جدار داخلی طاق‌هایی به داخل بنا ساخته شده‌اند. راهروی پلکانی و مارپیچ بین دو جداره صعود به پوشش اول را مهیا می‌کند و حدود ۵۰ پله دارد. بدنه بنا دو قسمت دارد که پایین دوازده ضلعی است و پایه بنا را تشکیل می‌دهد. قسمت بالای پایه بدنه اصلی، ۴۸ ترک دارد به شکل نیم‌ستون. هم‌چنین، دوازده قاب آجری به شکل‌های لوزی در آن تعبیه شده‌اند. روی این ترک‌ها و قاب‌ها اشکال هندسی از آجر و کاشی دیده می‌شود که جلوه خاصی به بنا داده است. کاشی‌ها رنگ فیروزه‌ای دارند. در بدنه برج روزنه‌هایی به منظور تأمین روشنایی داخل بنا تعبیه شده است. بنا از داخل سه طبقه دارد و ارتفاع تیزه اصلی گنبد تا کف ۳۱ متر است. معماری آن به شیوه معماری برج رادکان است و این برج به آتشکده زرتشت نیز معروف است. از برج کشمار کتیبه‌ای در دست نیست اما در ورودی بنا کتیبه‌ای بوده که فعلاً اثری از آن نیست. این برج به شیوه معماری اواخر قرن هفتم هجری ساخته شده و به سبک معماری دوره سلجوقیان نزدیک است.»

پس از بازدید از بنای زیبای کشمار، در صندلی‌هایی که تقریباً اطراف برج چیده شده بودند جای گرفتیم. مراسم آغازین همایش با تلاوت قرآن کریم شروع شد و با نوازی زیبای موسیقی محلی ادامه یافت.

سخن‌رانی آقای **لباف خانیکی** در خصوص بردسکن و روستای علی‌آباد و نیز برج کشمار شنیدنی بود.

رفته‌رفته خورشید زیبای روز دامن زرين خود را از دشت سرسبز روستا و شکوه و عظمت برج زمینی که بیشتر، آسمانی می‌نمود، برچید و باد نسبتاً تندی که برایمان تازگی داشت شروع به وزیدن کرد. در این هنگام، مراسم «دعای باران» با حرکات موزون دو جوان با لباس‌های محلی به طرز جالبی اجرا شد و تحسین همگان را برانگیخت.

زمان استراحت فرا رسید. با چای گرمی میان بادهای تند دل‌گرم شدیم. در این حال، با پذیرایی شایان توجهی غافل‌گیر شدیم؛ آش محلی بی‌نظیری که نمونه نداشت.

خورشید زیبا کاملاً دامن طلایی خود را بر چید و چادر سیاه پر از ستاره را به روی روستای دل‌انگیز گسترانید و باد به شدت تمام می‌وزید و چادر سیاه شب را پرپر می‌داد. توسط اتوبوس‌های مهیاشده، به طرف مدرسه شبانه‌روزی شایستگان هدایت شدیم جهت اسکان، نماز و شام.

در این محل با استقبال گرم بانوان فرهنگی، دانشجویان و دانش‌آموزان عزیز و مهربان بردسکن مواجه شدیم که در حُسن اخلاق بی‌نظیر بودند.

صبح روز پنج‌شنبه مراسم همایش به طور رسمی، در فرهنگ‌سرا با تلاوت آیاتی چند از کلام‌الله مجید توسط دو نوجوان به طرز زیبا و باشکوهی آغاز شد. حاضران سرود ملی جمهوری اسلامی ایران را اجرا کردند، رییس آموزش و پرورش بردسکن با بیانی شیوا و بلیغ خیر مقدم گفتند و پس از ایشان هم فرماندار بردسکن، محمد عباسپور. او مقاله‌ای با عنوان رمزگشایی از خلیج فارس ارائه کرد که در خور تأمل و توجه بود.

در ادامه، میزگرد علمی توسط دکتر متولی حقیقی، اصغر رستمی، مهندس لباف خانیکی شکل گرفت و آقای سعیدی نژاد، مقاله «بردسکن در گذر تاریخ» را بیان داشتند. سیدجواد عابدی شهری، تحول‌بنیادین در ... را ارائه کردند و حسین کارگر، پاورپوینت از کودتا تا کودتا را به نمایش گذارد. در این گذر، موسیقی محلی توسط گروه عابدینی شور و حال خاصی به جلسه بخشید و پس از آن پذیرایی و استراحت کوتاهی برنامه ادامه یافت. سرود محلی «بردسکن دیارمن» توسط دانش‌آموزان دختر دبستان معلم اجرا شد که جلوه‌ای خاص به جلسه بخشید.

میزگرد علمی دیگری
توسط **علی سعیدی نژاد**،
جواد غلامی، **علیرضا
سلیمی** شکل گرفت.
مقاله «نگرش بر گسل
درونه» از **علی صدقی**،
مهندس زمین‌شناسی،
ارائه گردید. **وحید امانی**
روش‌های ایجاد انگیزه
در دانش‌آموزان در مطالعه
تاریخ را بیان داشت.
امین فر در رابطه با مناره‌ها
ارائه سخن کردند و **زهرا**

گنجی مقاله بررسی فرایند خلاقیت دبیران تاریخ و ... را بیان داشتند.
قرائت شعر محلی توسط آقای **محمد قلی پور** و اجرای موسیقی
محلی توسط گروه نینوا بر شکوه این مراسم افزود. پس از اقامه نماز و
صرف ناهار استراحتی کردیم و ساعت ۱۷ با اتوبوس جهت بازدید از
دیگر اماکن تاریخی بردسکن راهی شدیم. این بار به روستای تاریخی
فیروزآباد رفتیم تا از برج یا میل یا مناره فیروزآباد دیدن کنیم.
آثار و خرابه‌های یک شهر قدیمی که همان «شهر بُست» و یا
ترشیز قدیم بوده است از ضلع جنوبی بنا به چشم می‌خورد.
پس از بازدید از مناره فیروزآباد به طرف تپه معروف فیروزآباد
جهت بازدید و پذیرایی هدایت شدیم. درخصوص معرفی تپه
فیروزآباد سیداحمد حسینی نوشته است: «در این منطقه احتمالاً
شهر قدیمی بست واقع بوده است. این تپه کاخ بزرگی بوده است
که آن را به فیروزشاه ساسانی نسبت می‌دهند. وی در مدتی که
برای کوتاه کردن دست ترک‌ها به این منطقه آمده بود، این کاخ
را ساخته و مدتی نیز در این محل زندگی کرد. آثار سفالینه‌های
سطحی و تعداد آنها وجود یک شهر را در این منطقه نشان می‌دهد.
این شهر در حمله تیمور به این منطقه سقوط کرده و به کل ویران
شده است و پس از حمله هیچ‌گاه سر بر نیاورده است.»
بازدیدکنندگان از تپه بالا رفتند و خسته از آن فرود آمدند. اما
این خستگی دیری نپایید؛ چرا که پذیرایی برگزار کنندگان همایش
مردم عزیز و فرهنگیان محترم، دلگرم‌کننده بود.

رفته‌رفته سیاهی پرکلاغی و سنگین شب همه جا را فرا
گرفت. با مینی‌بوس‌های مهیاشده به طرف روستای عبدالآباد
حرکت کردیم. در این روستا آنچه مورد توجه قرار گرفت، گنبد
عبدالآباد بود. گنبد، مسجد یا بقعه عبدالآباد در روستای عبدالآباد
در ۲۲ کیلومتری جنوب شرقی بردسکن واقع شده است. ارتفاع
بقعه حدود ۱۰ متر می‌باشد و دارای گنبدی مرکزی و به صورت

چهارطاق طراحی شده است. فضای داخلی آن مخصوصاً در
قسمت داخل گنبد و بخش بالایی دیوارهای داخلی به صورت
گچبری‌هایی ساده بوده است.

این بنا که به اشتباه به نام مسجد معروف شده، احتمالاً از
معماری‌های دوره غزنوی و آل سلجوقیان است. بنابراین آن
را به قرن پنجم هجری نسبت می‌دهند. البته سبک معماری آن
بیشتر به معماری قرن هشتم به بعد و مخصوصاً دوره تیموریان
شبیه است.

به احتمال قوی این بقعه یک آرامگاه، خانقاه و یا عمارتی
جهت اعمال خاص مذهبی بوده است.»

برنامه بعدی در اردوگاه «کبودان» تدارک دیده شده بود. حدود
ساعت ۲۰ به اردوگاه رسیدیم. محلی سرسبز و خرم با هوایی خنک
و پاک؛ دارای آلاچیق استراحت و محل اقامه نماز و صندلی‌های
چیده شده دور تا دور محوطه که برنامه تقریباً در بخش میانی
اردوگاه آغاز شد. پس از آن تشکیل کارگروه‌های تخصصی توسط
سرگروه‌های شهرستان‌های مختلف صورت گرفت. گروه‌ها، به
بحث و تبادل نظر پرداختند و در خصوص بیانیه همایش تبادل
نظر انجام شد.

حدود ساعت ۲۲/۳۰ برگشت به محل اسکان و صرف شام،
انجام شد.

صبح روز جمعه ۱۳۹۱/۲/۲۹ بعد از صرف صبحانه به طرف
فرهنگ‌سرای مهر خاتم‌الانبیا (ص) که محل برگزاری همایش بود
حرکت کردیم. میزگرد علمی توسط **حسین حسن زاده**، **محمد
اسپرهم** و **ایرج آقاملائی** شکل گرفت و مقاله ابوالفضل آبخیز در
خصوص آداب و رسوم بردسکن نیز ارائه شد. سپس **احمد ترابی**
پاورپوینت تاریخ معاصر را به نمایش گذاشت و **احمد حسینی**
تبیین مسیر حرکت امام رضا(ع) را بیان کرد.

گروه **حسین یوسفی** اجرای برنامه هنری داشت و دکتر
رادمنش با همکاری سیداحمد حسینی وجه تسمیه بردسکن را
ارائه کردند. شعر زیبایی از محمدعلی سالاری قرائت شد و پس
از آن **مجید پورشافعی** مقاله «بازتاب آموزه‌های تاریخی در رفتار
دانش‌آموزان» را ارائه کرد.

خانم مشکانی پاورپوینت حفظ میراث فرهنگی را در قالب
شعر و موسیقی و مریم سالاری مقاله «نقش تاریخی در هویت
بخشی ملی و قومی با تکیه بر.....» ارائه نمودند.

مراسم اختتامیه چهاردهمین همایش تاریخ در شهرستان
بردسکن دیار دیرینه‌های ماندگار برگزار شد. در پایان لازم است
از محبت و مهمان‌نوازی مردم نازنین روستای کشمیر و زحمات
بسیاری که کشیدند یاد می‌کنم. مرحله پایانی همایش قرائت بیانیه
بود که ضمیمه این گزارش است.

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر تکنولوژی و انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های دانش آموزی

(به صورت ماهانه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- رشد کودک** (برای دانش آموزان آمادگی و پایه اول دوره دبستان)
- رشد نوجوان** (برای دانش آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره دبستان)
- رشد دانش آموز** (برای دانش آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره دبستان)
- رشد نوجوان** (برای دانش آموزان دوره راهنمایی تحصیلی)
- رشد جوان** (برای دانش آموزان دوره متوسطه و پیش دانشگاهی)

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماهانه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- ♦ رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد آموزش راهنمایی تحصیلی ♦ رشد تکنولوژی آموزشی ♦ رشد مدرسه فردا ♦ رشد مدیریت مدرسه ♦ رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش آموزی تخصصی

(به صورت فصل‌نامه و چهار شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- ♦ رشد برهان راهنمایی (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره راهنمایی تحصیلی) ♦ رشد برهان متوسطه (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه) ♦ رشد آموزش قرآن ♦ رشد آموزش معارف اسلامی ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی ♦ رشد آموزش هنر ♦ رشد آموزش مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش تربیت بدنی ♦ رشد آموزش علوم اجتماعی ♦ رشد آموزش تاریخ ♦ رشد آموزش جغرافیا ♦ رشد آموزش زبان ♦ رشد آموزش ریاضی ♦ رشد آموزش فیزیک ♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش زیست‌شناسی ♦ رشد آموزش زمین‌شناسی ♦ رشد آموزش فنی و حرفه‌ای ♦ رشد آموزش پیش دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

- ♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی.
- ♦ تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

بیانیه چهاردهمین همایش سرگروه‌های تاریخ در خراسان رضوی

با اهدای درود و سپاس فراوان، بدین وسیله از دست‌اندرکاران برگزاری همایش، به ویژه مدیریت محترم آموزش و پرورش شهرستان بردسکن، سرگروه و اعضای گروه آموزشی درس تاریخ که با برگزاری مطلوب همایش، میزبانی شایسته و در خوری داشتند، تقدیر و تشکر می‌کنیم.

۱. بر استفاده صحیح از نام خلیج فارس، به ویژه در کتاب‌های درسی تاریخ و جغرافیا تأکید شود.
۲. به تاریخ و فرهنگ تمدن ایران اسلامی در اجرایی کردن سند تحول بنیادین آموزش و پرورش توجه خاص شود.
۳. از دستاوردهای باستان‌شناسی در تفسیر و توجیه مسائل تاریخی در کتاب‌های درسی استفاده شود.
۴. در نام‌گذاری معابر و میادین توسط شهرداری و شورای اسلامی شهرستان بردسکن، به تاریخ محلی و شخصیت‌های علمی و فرهنگی توجه شود.
۵. بر تسریع در راه‌اندازی موزه آموزش و پرورش در محل هنرستان شهید بهشتی با توجه به فرا رسیدن یکصدمین سال تأسیس آموزش و پرورش نوین در خراسان مشهد، تأکید شود؛
۶. از امکانات و فضای آموزشی کارگاه‌ها و موزه‌های تاریخ، به منظور ارتقای کیفیت آموزشی درس تاریخ بهره‌برداری بهینه و مناسب شود.
۷. نرم‌افزارهای تهیه شده توسط دبیران تاریخ، به منظور استفاده سایر همکاران تکثیر و توزیع شود.
۸. با توجه به گستردگی حوزه فعالیت این گروه‌ها افزایش ساعات گروه‌های آموزشی ضروری است؛
۹. تأکید می‌شود که درس تاریخ را دبیران متخصص و فارغ‌التحصیل همین رشته تدریس کنند.
۱۰. با توجه به اهمیت موضوع گردشگری، بر معرفی و بازپیرایی آثار باستانی بردسکن، به ویژه میل فیروزآباد و برج کشمیر و احیای سایر اماکن تاریخی و باستانی که سبب فعال شدن گردشگری و رونق اقتصادی منطقه خواهد شد، تأکید می‌شود.
۱۱. از اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان رضوی تقاضا می‌شود ضمن عنایت به بند ۱۰ در خصوص مجموعه بناهای تاریخی، به ویژه ۲۶ اثر ملی ثبت شده شهرستان، توجه شایسته کنند.
۱۲. با توجه به تأثیرگذاری این گونه همایش‌ها در سرعت بخشیدن به تحول بنیادین نظام جدید آموزش و پرورش، به ویژه بر گسترش